

Asia: VN/650/2022

Lausuntopyyntö toimeentulotukilain uudistamiseen liittyvästä hallituksen esityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleistä: Kannatamme esityksen säädöksiä, jotka parantavat toimeentulotukiasioinnin ja sosiaalihuollon palveluiden yhteensovittamista. Erityisen tärkeänä pidämme periaatetta asiakkaan oikeudesta henkilökohtaiseen palveluun.

On kuitenkin selvää, että uudistukset voivat toteutua tarkoitetulla tavalla vain, jos niiden toteuttamiseen varataan riittävät henkilöstöresurssit. Niiden tulee olla käytettävissä heti lain astuessa voimaan. Olemmekin huolissamme siitä, että hyvinvointialueet ovat vasta käynnistämässä toimintaansa. Aiemmin mm. ns. Kela-siirron yhteydessä uudistuksen toimeenpanossa oli merkittäviä ongelmia ja tilanne aluksi päinvastoin paheni varsinkin erityisen haavoittuvassa asemassa olevien osalta sekä niiden osalta jotka tarvitsevat henkilökohtaista palvelua. Yhä edelleen muun muassa julkiset kirjastot paikkaavat merkittävässä määrin henkilökohtaisen palvelun ja digikanavien käytön vaikeuden aukkoja. Se on erinomaista täydentävää palvelua mutta ei korvaa sosiaalityön ammattilaisten työtä.

Toimeentulotuen ohella aikuissosiaalityön kehittäminen on äärimmäisen tärkeää hyvinvointialueella. Yhä suurempi osa ihmisistä on pelkän viimesijaisen etuuden varassa ilman julkisia palveluja. He jäävätkin tällä hetkellä pysyvästi köyhyysloukkuun, elleivät järjestöt ja muut yleishyödylliset tahot pysty täyttämään julkisen palvelun aukkokohtia.

Uudistuksen seuranta erityisesti hyvinvointialueiden toiminnan osalta on tärkeä suunnitella ja toteuttaa johdonmukaisesti.

Perhekäsitys: Perhekäsityksen osalta olisi tärkeä tarkastella vielä erityyppisten perheiden yhdenvertaista kohtelua ja erityisesti kotona asuvan nuoren asemaa tulonsaajana ja hänen oikeuttaan itsenäistymiseen ja oman elämän rakentamiseen perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

Neuvottelukunta: Neuvottelukuntien perustaminen on erittäin kannatettavaa. On tärkeää, että neuvottelukuntiin otetaan edustus myös järjestöistä ja välityömarkkinatoimijoilta, jotta pysyväluonteisesti toimeentulotuen varassa olevien ääni ja kokemukset saadaan laajasti hyödyksi.

Laskelma: Laskelman aseman selkeyttäminen on hyvä asia. Erityisen tärkeää lain toimeenpanossa on erityisestä syystä tehtävä poikkeus hakijan eduksi. Tässä harkinnassa on tärkeä huomioida henkilön odotettavissa olevat menot, joihin voitaisiin antaa maksusitoumus. Tämän onnistunut toimeenpano on täysin välttämätöntä erityisesti hyvin haavoittuvassa asemassa olevien kannalta.

Sisältyvät menot: Erityisesti asumisen menojen huomioimisessa tulisi ottaa merkittävästi esitettyä paremmin huomioon erilaiset perheet kuten lapsen vuoroasuminen sekä erityisen haavoittuvassa asemassa asunnon suhteen olevat kuten vankeudesta ilman asuntoa vapautuvat, joiden on usein mahdoton löytää kohtuuhintaista asuntoa.

Toimeentulotukea tulisi merkittävästi nykyistä laajemmin myöntää mm. vuokratien maksamiseen sekä nuoren itsenäistymiseen liittyvissä tilanteissa.

Alennettu perusosa: Katsomme, että toimeentulotuki on jo nykyisellään tasoltaan liian matala eikä sitä tule missään tilanteessa leikata. Kuvatunkaltaisissa tilanteissa henkilö tarvitsee tukea ja palveluita, ei rakenteellista syrjintää ja ulkopuolelle jättämistä.

Katsomme, että mikäli tällainen leikkausmahdollisuus lakiin kuitenkin jätetään, toimeentulotuen perusosan alentamisen tulee aina kuulua vain sosiaalihuollon ammattilaiselle. Päätöksen tulee aina perustua kokonaisvaltaiseen tilanteen kartoittamiseen, jossa tulee merkittävästi nykyistä laajemmin hyödyntää esimerkiksi ammattilaisten toteuttamia työ- ja toimintakyvyn arviointeja. Kaikissa tilanteissa tulee olla ensisijaista henkilön oikeus tarvelähtöisiin palveluihin.

Huomioon otettavat tulot: Laissa tulee säilyttää riittävän suojaosuuden määrittäminen. Lisäksi arvioinnissa tulee huolellisesti varmistaa, että tulot ja varat ovat kaikissa tilanteissa tosiasiallisesti hakijan käytettävissä.

Menettely: Menettely sisältää monia kohtia, joissa vain varsin hyvin yhteiskunnassa mukana oleva hyvin koulutettu neurotyypillinen henkilö pystyy noudattamaan lakia oman etunsa mukaisesti. Henkilölle itselleen siirretään monia vastuita, joiden tulisi selkeästi kuulua julkisille toimijoille kuten hakemusten siirtäminen eri toimijoiden välillä sekä selkeä neuvonta ja tiedotus oikeudesta henkilökohtaiseen neuvontaan ja palveluun prosessin kaikissa vaiheissa.

Maksusitoumus: Maksusitoumuksen käyttäminen on sinällään myönteinen asia, mutta se tulisi toteuttaa maksukortteja hyödyntäen tuen sisältämän stigmaan vähentämiseksi.

Kumlander Kimmo
Valo-Valmennusyhdistys ry